

УДК 351:347.77

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.2.11>**Аліна ЧУКАЄВА**

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри інформаційних технологій та кібербезпеки Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, Солом'янська площа, 1, Київ, 03035, Україна

ORCID: 0000-0001-8251-5187

Вячеслав КРИКУН

доктор юридичних наук, доцент, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, вулиця Успенська, 1, Одеса, 65000, Україна

ORCID: 0000-0003-1089-555X

Alina CHUKAYEVA

Candidate of Legal Sciences, Senior Lecturer at the Department of Information Technologies and Cyber Security of the Educational and Scientific Institute No. 1 of the National Academy of Internal Affairs, 1 Solomyanska Square, Kyiv, 03035, Ukraine

ORCID: 0000-0001-8251-5187

Viacheslav KRYKUN

Doctor of Law, Associate Professor, Vice-Rector of Odessa State University of Internal Affairs, Uspenska Street, 1, Odessa, 65000, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1089-555X

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ
ОХОРОНИ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ****FEATURES OF THE DEVELOPMENT AND ESTABLISHMENT
OF THE INSTITUTE FOR THE PROTECTION OF RIGHTS
TO INDUSTRIAL PROPERTY OBJECTS**

Мета статті. Метою статті є визначення особливостей розвитку та становлення інституту охорони прав на об'єкти промислової власності. **Результати дослідження.** Актуальність статті полягає в тому, що сьогодні як в українському суспільстві, так і у світовому співтоваристві, особливо гостро постає питання адміністративно-правової охорони прав на об'єкти промислової власності. Вони мають давню історію, а також складний соціально-економічний характер у зв'язку з тим, що їх виникнення пов'язане з діяльністю людства. Одним із необхідних і найбільш дієвих інструментів регулювання співвідносин людини у галузі промислової власності є право. Генеза адміністративно-правової охорони прав на об'єкти промислової власності нерозривно пов'язана із передумовами виникнення та розвитку охоронного законодавства в промисловій сфері. Процес становлення та розвитку інституту адміністративно-правової охорони прав на об'єкти промислової власності має розглядатись у нерозривному зв'язку з історією модифікації форм власності, а також розвитку патентного та адміністративного права. Тому доцільно дослідити відповідні історичні документи, що вказують на розвиток даного інституту та галузей права. На українських землях в різні часи діяли закони тих держав, до складу яких вони входили: Велике князівство Литовське, Річ Посполита, Російська держава, Австро-Угорщина. Тому розвиток адміністративно-правової охорони права на промислову власність залежав від економіки країни, під експансією якої розрізнені території України перебували. **Висновки.** Зроблено висновок, що система національного законодавства у галузі охорони прав на об'єкти промислової власності загалом сформована. Проте існують деякі проблеми, зокрема: невідповідність міжнародним нормам і вимогам, а також сучасному економічному розвитку держави; відсутність державної програми вдосконалення національної системи охорони прав на об'єкти промислової власності; не визначено стратегічних цілей, завдань та пріоритетів розвитку системи правової охорони вітчизняних науково-технічних досягнень на внутрішньому та зовнішньому ринках, основні напрями вдосконалення законодавства у сфері промислової власності; відсутність погодженої і досконалої системи повноважень спеціально уповноважених органів виконавчої влади щодо охорони та захисту прав на об'єкти промислової власності. Окреслене засвідчує потребу подальшого розвитку промислового законодавства через його систематизацію та приведення у відповідність до міжнародних стандартів.

Ключові слова: асоціація, реєстрація, використання, торговельна марка.

The purpose of the article. The purpose of the article is to determine the specifics of the development and establishment of the institute for the protection of rights to industrial property objects. Research results. The relevance of the article lies in the fact that today, both in Ukrainian society and in the world community, the issue of administrative and

legal protection of rights to industrial property objects is particularly acute. They have a long history, as well as a complex socio-economic character due to the fact that their emergence is connected with the activities of mankind. One of the necessary and most effective tools for regulating human relations in the field of industrial property is law. The genesis of administrative and legal protection of rights to industrial property objects is inextricably linked with the prerequisites for the emergence and development of protective legislation in the industrial sphere. The process of formation and development of the institute of administrative-legal protection of rights to industrial property objects should be considered in an inextricable connection with the history of the modification of forms of ownership, as well as the development of patent and administrative law. Therefore, it is advisable to research relevant historical documents indicating the development of this institution and branches of law. At different times, the laws of the states that made up the Ukrainian lands were in effect: the Grand Duchy of Lithuania, the Commonwealth of Nations, the Russian State, and Austria-Hungary. Therefore, the development of the administrative and legal protection of the right to industrial property depended on the economy of the country under whose expansion different territories of Ukraine were located. **Conclusions.** It was concluded that the system of national legislation in the field of protection of rights to industrial property objects is generally formed. However, there are some problems, in particular: non-compliance with international norms and requirements, as well as the modern economic development of the state; lack of a state program to improve the national system of protection of industrial property rights; the strategic goals, tasks and priorities of the development of the system of legal protection of domestic scientific and technical achievements on the domestic and foreign markets, the main areas of improvement of legislation in the field of industrial property have not been determined; the absence of an agreed and perfect system of powers of specially authorized bodies of executive power regarding the protection and protection of rights to objects of industrial property. The outline confirms the need for further development of industrial legislation through its systematization and bringing it into line with international standards.

Key words: association, registration, use, trademark.

Актуальність теми. На сучасному етапі ринкових відносин об'єкти промислової власності (далі – ОПВ) створюють значну частку активів підприємств найбільш розвинених економік. Про те, що промислова власність «виступає» як товар, свідчить світовий досвід, який показує, що питома вага промислової власності може сягати 35 % капіталу виробничих підприємств [29]. Надання державою прав на ОПВ та забезпечення охорони цих прав при їх використанні мають важливе стимулююче значення для економічного та технологічного розвитку будь-якої країни.

Сьогодні як в українському суспільстві, так і у світовому співтоваристві, особливо гостро постає питання адміністративно-правової охорони прав на ОПВ. Вони мають давню історію, а також складний соціально-економічний характер у зв'язку з тим, що їх виникнення пов'язане з діяльністю людства.

Одним із необхідних і найбільш дієвих інструментів регулювання співвідносин людини у галузі промислової власності є право. Генеза адміністративно-правової охорони прав на ОПВ нерозривно пов'язана із передумовами виникнення та розвитку охоронного законодавства в промисловій сфері. Процес становлення та розвитку інституту адміністративно-правової охорони прав на ОПВ має розглядатись у нерозривному зв'язку з історією модифікації форм власності, а також розвитку патентного та адміністративного права. Тому доцільно дослідити відповідні історичні документи, що вказують на розвиток даного інституту та галузей права.

Стан дослідження. Історичний розвиток охорони прав на ОПВ вивчали Г.А. Андрощук, О.М. Головова, Г.В. Довгань, В.С. Дроб'язко,

В.В. Дроб'язко, О.О. Пиленко, М.Ю. Потоцький, Л.І. Работягова, Г.І. Якименко та ін.

Виклад основного матеріалу. Джерела адміністративно-правової охорони прав на ОПВ беруть свій початок з глибокої давнини. Так, у період первіснообщинного ладу передавалися у спадок і ретельно оберігалися секрети добування вогню, створення зброї, які охоронялися формально незакріпленим звичаєм. За часів Стародавнього Єгипту та Стародавньої Греції існувала переважно правова охорона літературної власності. Розквіт адміністративно-правової охорони прав на ОПВ почався приблизно з XII ст.

В історії та еволюції інституту промислової власності, зауважує М.Ю. Потоцький, вирізняють три основних етапи:

1) привілеї (приблизно XII–XVIII ст.): монарх надає монополне право певній особі; конкуренція корисності та іноді концепція фаворитизму відіграють важливу роль;

2) національні патенти (1790–1883 рр.): будь-який винахідник має право подати заявку на патент, видача якого залежить винятково від об'єктивних умов; охорона місцевих винаходів за кордоном не практикується;

3) інтернаціоналізація (від 1883 р. – донині): охорона винаходів за межами країни походження розвивається разом із міжнародною торгівлею; сприяють цьому розвитку всесвітні або регіональні конвенції [16, с. 13].

На першому етапі розвитку адміністративно-правової охорони прав на ОПВ у зв'язку з розвитком, поширенням товарного виробництва й пошуком засобів охорони прав на ОПВ виникають так звані монополії (офіційні дозволи на виробництво і продаж певного товару), а також монарші привілеї (від

давньолат. *privus* – особливий, *lex* – закон), які видавалися не тільки на товарну продукцію, а й на продукцію, яка містила нові знання [15, с. 82–84]. Першим із відомих «привілеїв», зазначав російський дослідник О.О. Пиленко, був виданий арабському реміснику ще XII ст., який одержав його на спосіб фарбування сукна за сплату чималого внеску.

Попередниками промислових привілеїв вважають привілеї, що видавалися на розробку корисних копалин. Перші привілеї на використання нової техніки, зазначали В.С. Дроб'язко і Р.В. Дроб'язко, не розмежовували поняття «особа, що впроваджує техніку, вже відому за кордоном» і сучасне поняття «винахідник» [7, с. 36].

Для охорони та захисту впровадження нових виробництв в Англії із XII ст. до XIV ст. була поширена практика надання королем особливих привілеїв як виключне право на впровадження нової технології, а також певна винагорода від держави – за новації.

У цей період з'являються у вигляді «відкритих листів» перші патенти (від лат. *patere* – відкритий, доступний для огляду та *literae patentas* – охоронна грамота, що надавала певні права її володільцю). Один із перших патентів було видано у Франції на спосіб отримання ефірних олій з квітів (анфірант). А 1500 р. сам Галілео Галілей отримав патент на спосіб транспортування вантажу річкою.

Відкриті листи (патентні грамоти) були не лише документом, що підтверджує надання певній особі прав на ОПВ, а й джерелом права на ОПВ. Згодом через зловживання з метою поповнення королівських доходів патентні грамоти стали предметом судових спорів. Підтвердженням є історична судова справа «Сукноробів з Іпсвіча», у процесі розгляду якої було вироблено правило: «якщо хтось запропонував новий винахід у нове виробництво в королівстві з ризиком для власного життя і з витрачанням своїх коштів або хтось створив яке-небудь нове відкриття, то в таких випадках король за своєю прихильністю для компенсації його коштів і зусиль може встановити, що лише тільки він матиме право користуватися цим виробництвом або торгівлею протягом певного часу, оскільки спершу люди в королівстві не знають про нього і не мають знань і майстерності для його використання. Проте, коли патент припинить дію, король не може видати його знову» [7, с. 37]. Вказане правило мало велике історичне значення для інституту адміністративно-правової охорони прав на ОПВ, оскільки було першим згадуванням про так званій критерій новизни, що нині є однією з умов для визна-

ння результату творчої діяльності винаходом, корисною моделлю, промисловим зразком.

Першим законодавчим актом у сфері охорони прав на ОПВ прийнято вважати, запевняє Г.І. Якименко, Закон Венеціанської республіки «Про привілеї» від 19 березня 1474 р., яким було ухвалено рішення про те, що кожен, хто створив будь-що нове і таке, що містило творчу думку, і як тільки воно доведене до такої досконалості, що його можна здійснити та застосувати, повинен був подати відповідну заяву міському управлінню. Законом заборонялося впродовж 10 років без згоди автора створювати що-небудь подібне за формою і змістом. У разі порушення цієї норми винна особа притягалася до відповідальності [13, с. 26].

Подальший розвиток інститут адміністративно-правової охорони прав на ОПВ отримав під час промислової революції в Європі. Упродовж XVII ст. прийнято багато законодавчих актів, що заклали підвалини сучасної адміністративно-правової охорони прав на ОПВ. Так, 1623 р. за короля Якова Стюарта англійський парламент ухвалив Статут про монополію. Цього ж року у зв'язку із зловживаннями при наданні особливих прав прийнято Положення про монополії. Законодавчі норми та система привілеїв уточнювалися судом у процесі розгляду справ про порушення права на ОПВ. З 1711 р. суд, розглядаючи справи, почав вимагати детальні «описи» ОПВ, які стали провісниками сучасних патентів.

У Франції за декларацією 1762 р. усі бенефіціарії, які не використовували власні винаходи впродовж року, втрачали відповідні права, що стало історичним підґрунтям такої особливості відносин у сфері прав на ОПВ, як обов'язок власника використовувати результат творчої діяльності, що передбачено й сучасними законами.

Наприкінці XVII ст. патентні закони були прийняті у США (1790 р.) і Франції (1791 р.), згідно з якими патенти видавалися винахідникам за певних об'єктивних умов. Вирізняло їх те, що у Франції до статусу винахідника також прирівнювалася особа, яка впроваджувала закордонну техніку. А от у США з метою захисту національних інтересів до закону 1793 р. була внесена поправка, відповідно до якої право на отримання патентів мали лише громадяни США.

Упродовж наступних майже ста років принципами англійської законодавчої практики послуговувалися при розробці національних патентних законів США і країн Європи (Франції, Італії, Німеччини, Швеції), які передбачали захист економічних інтересів

підприємців шляхом одержання монопольного права (патенту, привілею) на винаходи, втіленого в товарну продукцію в межах країни її виробництва.

На початку XIX ст. внаслідок застосування французького права у країнах, завойованих Наполеоном, поширювалась нова система правової охорони прав на ОПВ, що характеризувалась збереженням принципу привілеїв, проте майже скрізь визнавалося право на патент.

З 1815 р. у деяких країнах було розроблено концепцію новизни: особи, які ввозили техніку, перестали розглядатися як винахідники. Майже всюди переважала реєстраційна система, а 1836 р. у США було введено експертизу ОПВ.

Наступний період розвитку інституту адміністративно-правової охорони прав на ОПВ розпочався з підписання 20 березня 1883 р. [14] Бельгією, Бразилією, Іспанією, Італією, Францією, Гватемалою, Нідерландами, Португалією, Сальвадором, Сербією, Швейцарією Паризької конвенції про охорону промислової власності та утворення Союзу з охорони промислової власності. Передумовою цих подій став міжнародний розвиток торгівлі, участь країн у міжнародних виставках науково-технічних здобутків та суперечливості національних законів країн щодо міжнародної охорони прав на ОПВ. Ухваленням Конвенції започатковано процес регулювання охорони прав на ОПВ на міжнародному рівні. Її головна мета – зупинення правопорушення у сфері промислової власності і заборона подання заявок на ОПВ, права на які вже закріплені за певною особою у будь-якій іншій країні – учасниці Паризької конвенції. На принципах цієї Конвенції побудовано низку регіональних та міжнародних конвенцій з питань охорони прав на ОПВ, спрямованих на уніфікацію національних законодавств щодо охорони та захисту прав на ОПВ.

Підписання Паризької конвенції дало поштовх для розвитку потужної міжнародної охорони прав на ОПВ і патентної системи. Так, Паризька конвенція передбачає можливість укладення між державами-членами спеціальних угод стосовно промислової власності, що інтенсивно використано для укладення багатьох міжнародних актів, зокрема: Договору про патентну кооперацію від 19 червня 1970 р. [6]; Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. [10]; Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28 червня 1989 р. [28]; Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 6 листопада 1925 р. [2]; Ніццької

угоди про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 р. [12]; Договору про патентне право від 1 червня 2000 р. [5] та ін.

Для досягнення функціональності системи охорони та захисту прав на ОПВ Паризький союз передбачив можливість періодичних переглядів Конвенції, аби підвищити ефективність охорони прав на ОПВ.

На Стокгольмській дипломатичній конференції 1967 р. було укладено Конвенцію про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності [9], що стала спеціалізованою установою ООН, мета якої – забезпечення постійної структури для союзів з промислової власності та авторського права.

На українських землях в різні часи діяли закони тих держав, до складу яких вони входили: Велике князівство Литовське, Річ Посполита, Російська держава, Австро-Угорщина. Тому розвиток адміністративно-правової охорони права на промислову власність залежав від економіки країни, під експансією якої розрізнені території України перебували. Наприклад, розвиток промислового права на західноукраїнських землях у складі Австрії відбувався повільніше, запевняє Г. В. Довгань, ніж у розвинених регіонах, через панування феодалних землевласників, які господарювали старими методами і рідко застосовували агротехнічні вдосконалення; кріпосництво; податковий тиск; політику уряду [7, с. 47].

На відміну від західноєвропейських країн, зауважувала О.М. Головка, становлення і розвиток правової охорони прав на ОПВ на території українських земель припали на XIX ст., що зумовлювалося їх соціально-економічним та політичним становищем, своєрідністю історичного розвитку України [3, с. 18].

Першими вітчизняними законодавчими актами у сфері промислової власності стали: Патентний закон Російської імперії «Про привілеї на різні винаходи і відкриття у мистецтві та ремеслах» (1812 р.); Цензурний статут (1828 р.). Першим загальнодержавним законом у сфері патентного права став Закон «Про привілеї» від 15 серпня 1852 р., відповідно до якого винятковий привілей надавався на нове відкриття, винахід, вдосконалення, предметом яких були новий виріб, новий спосіб або метод виробництва. Також була передбачена вимога місцевої новизни.

Останнє слово патентного права, наголошував О.О. Пиленко, на той час становив Закон «Про охорону винаходів (патентний закон)» [15, с. 108]. Відповідно до закону охорона надавалася новим, промислово придатним винаходам, а об'єкт визнавався

новим, якщо: а) його опис раніше не опубліковувався; б) він не був предметом привілею, що перетворився на суспільне благо; якщо раніше не використовувався. Право на отримання патенту мав винахідник або його правонаступник. До моменту доведення протилежного винахідником вважали першого заявника. Важливою новелою закону було введення положень про службові винаходи. Зокрема, зазначалося, що робітники, які створили певну розробку під час роботи, визнаватимуться винахідниками, якщо інше не передбачалося у трудовому договорі, та наголошувалося на праві службовця-винахідника отримати винагороду. Саме з Патентним законом 1897 р. Г.О. Андрощук і Л.І. Работягова пов'язують започаткування реалізації соціально орієнтованого підходу щодо окреслених питань [1, с. 166].

Подальший розвиток законодавства у ХІХ ст. пов'язаний із розширенням переліку об'єктів охорони. Враховуючи специфіку об'єкта інтелектуальної власності – промислової власності та на основі виокремлення суттєвих ознак щодо формування загального механізму адміністративно-правової охорони прав на ОПВ, вважаємо за доцільне визначити періодизацію на основі більш широких часових меж, ніж це було зроблено попередніми дослідниками, наприклад, Головковою О.М., яка з моменту становлення Радянського Союзу виділяє шість етапів у сфері формування законодавства з забезпечення права інтелектуальної власності.

Жовтнева соціалістична революція 1917 р. скасувала нормативні акти Російської імперії, маючи намір будувати нове соціалістичне право, у тому числі й законодавство у сфері охорони прав на ОПВ.

Загалом цей період розвитку адміністративно-правової охорони прав на ОПВ і дотепер можливо поділити на такі етапи:

1. *1917–1924 pp.* – занепад вітчизняного законодавства у сфері охорони прав на ОПВ.

2. *1924–1931 pp.* – значний розвиток інституту промислової власності. Ухвалення Постанови «Про промислові зразки (малюнки і моделі)» від 12 вересня 1924 р., а також Закон «Про патенти на винаходи» від 12 вересня 1924 р., згідно з яким патент знову стає єдиною формою охорони винахідницьких прав [8, с. 18–22].

3. *1931–1961 pp.* – оновлення законодавства у сфері промислової власності. Закон «Про патенти та винаходи» було замінено законом від 9 квітня 1931 р., яким затверджувалось Положення про винаходи і технічні вдосконалення, що переглядалося 1941 р. і 1959 р. Постанову «Про промислові зразки (малюнки

і моделі)» 1924 р. скасовано 1936 р. Охорону промислових зразків здійснювали у межах законодавства про авторське право [7, с. 42].

4. *1961–1973 pp.* – внесення інститутів інтелектуальної та промислової власності до складу цивільного законодавства з прийняттям загальносоюзного Закону «Основи цивільного законодавства Союзу РСР і союзних республік» 1961 р.

5. *1973–1991 pp.* – активна участь держави у міжнародній охороні прав на ОПВ, зацікавленість фахівців у зазначеній сфері, які пропонували напрями вдосконалення інституту правової охорони прав на ОПВ, висували пропозиції стосовно узгодження законодавства у сфері охорони прав на ОПВ з вимогами основних міжнародних конвенцій.

6. *1991–1992 pp.* – початок створення власної системи правової охорони прав на ОПВ після розпаду СРСР. Так, Постанова Президії Верховної Ради України «Про деякі організаційні заходи щодо забезпечення охорони промислової власності» від 2 грудня 1991 р. № 1897-ХІІ доручила Кабінету Міністрів України розробити та затвердити Тимчасове положення про охорону ОПВ; створити патентне відомство та інші необхідні структури державного управління з питань охорони ОПВ; забезпечити погодження питань охорони промислової власності з урядами інших держав – колишніх членів Союзу РСР. Уже у січні 1992 р. постановою Кабінету Міністрів України засновано Державне патентне відомство України, головна мета якого – забезпечити правову охорону ОПВ, видачу патентів та інших охоронних документів на винаходи, промислові зразки, а також функціонування єдиної патентної системи на території України [26]. У вересні того ж року створено Науково-дослідний центр патентної експертизи.

Указом Президента від 18 вересня 1992 р. № 479/92 було введено в дію Тимчасове положення про правову охорону ОПВ та раціоналізаторських пропозицій в Україні, яке передбачало надання правової охорони винаходам, промисловим зразкам, товарним знакам і знакам обслуговування, а також визначало норми, спрямовані на регулювання правових відносин у раціоналізаторській діяльності. Цей акт встановив єдину форму охорони винаходів та промислових зразків (патент) і дозволив розпочати приймання заявок та видачу охоронних документів на ОПВ.

7. *1993–1999 pp.* – ухвалення значного масиву законодавчих актів у сфері охорони прав на ОПВ, які започаткували регулювання відносин, пов'язаних з набуттям і здійсненням права власності на

передбачені ними ОПВ, зокрема законів України: «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. № 3116-ХІІ [21]; «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ [18]; «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ [19]; «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХІІ [20]; «Про ратифікацію договору про закони щодо товарних знаків» від 12 жовтня 1995 р. № 380-ВР [25]; «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 липня 1996 р. № 236-ВР [17]; «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 5 жовтня 1997 р. № 621-ВР [22]; «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 р. № 752-ХІV [23]; Положення Кабінету Міністрів України «Про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)» від 10 серпня 1994 р. № 545 [24] та ін.

У зазначений період створено Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності (1999 р.), розпочато експлуатацію патентно-інформаційної бази й проведення експертизи заявок на винаходи по суті (1997 р.), видано перший номер науково-практичного журналу Держпатенту України «Інтелектуальна власність» (1998).

8. 1995 – 1999 рр. – запровадження курсу на соціально-економічні реформи, спрямованого на застосування міжнародних стандартів у сфері охорони прав на ОПВ. У цей період Україна приєдналася до значної кількості міжнародних актів у сфері охорони промислової власності (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) від 15 квітня 1994 р.; Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (червень 1994 р.); Паризька конвенція про захист промислової власності в редакції Стокгольмського акта від 24 червня 1967 р. та ін.).

9. 2000–2014 рр. – удосконалення створених на попередніх етапах нормативно-правових актів та системи охорони прав на ОПВ, активізація участі України в системі міжнародних конвенцій і договорів з промислової власності.

У цей період удосконалено систему державної охорони прав на ОПВ, зокрема: створено Державний департамент інтелектуальної власності (2000 р.), (з 2011 р. – Державна служба інтелектуальної власності), державні підприємства «Український інститут промислової власності» (на базі Державного патентного відомства України та державного підприємства «Інститут промислової власності») і Державне підприємство «Інтелзахист», які включені до сфери управління Державного департаменту

інтелектуальної власності (2000 р.), утворено Міжвідомчий комітет з проблем захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності (2000 р.) [27], створено підрозділи державних інспекторів з питань інтелектуальної власності в регіонах.

10. 2015 р. – *dotenep* – здійснення заходів, спрямованих на запровадження ефективних механізмів охорони інтелектуальної та, зокрема, промислової власності, що визначаються курсом приєднання нашої держави до ЄС.

Відбувається наближення законодавства України у сфері охорони права на об'єкти промислової власності до європейського законодавства, обумовлене підписанням у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС приділяється значна увага питанням реєстрації та використання торговельних марок. Цікавою новелою для України стане оновлена процедура реєстрації торговельних марок. А саме: Україна та ЄС запровадять систему реєстрації торговельних марок, в якій відмова уповноваженого органу в реєстрації торговельних марок буде 309 належним чином обґрунтованою. Заявникові у письмовій формі мають бути повідомлені підстави відмови для того, щоб він мав можливість оскаржити таку відмову, в тому числі й у судовому порядку. Також Україна та ЄС нададуть можливість заявити заперечення проти поданих заявок на реєстрацію торговельної марки. Така процедура заперечення має бути змагальною [11, с. 64]. Крім того, Україна та ЄС забезпечать загальнодоступну електронну базу заявок на торговельні марки та інформацію про реєстрацію торговельних марок (п. 1 ст. 193 Угоди) [30].

Висновок. Аналіз чинного законодавства у сфері охорони прав на ОПВ дає підстави стверджувати, що наразі система національного законодавства у галузі охорони прав на ОПВ загалом сформована. Проте існують деякі проблеми, зокрема: невідповідність міжнародним нормам і вимогам, а також сучасному економічному розвитку держави; відсутність державної програми вдосконалення національної системи охорони прав на ОПВ; не визначено стратегічних цілей, завдань та пріоритетів розвитку системи правової охорони вітчизняних науково-технічних досягнень на внутрішньому та зовнішньому ринках, основні напрями вдосконалення законодавства у сфері промислової власності; відсутність погодженої і досконалої системи повноважень спеціально уповноважених органів виконавчої влади щодо охорони та захисту прав на ОПВ. Окреслене засвідчує потребу подальшого розвитку промислового законодавства через його систематизацію та приведення у відповідність до міжнародних стандартів.

Література:

1. Андрощук Г. А. Ряботягова Л. И. Патентное право: правовая охрана изобретений : учеб. пособие. К. : МАУП, 2001. 232 с.
2. Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 6 листоп. 1925 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132#Text
3. Головка О. М. Адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності : дис. ... канд. наук : 12.00.07. К. 2009. 205 с.
4. Довгань О. І. Сфера адміністративної діяльності органів внутрішніх справ України як об'єкт запровадження системи управління якістю. *Форум права*. 2010. № 4. С. 319–325. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10doicuj.pdf>
5. Договір про патентне право від 1 черв. 2000 р. *Вісник господарського судочинства*. 2003. № 1. С. 104.
6. Договір про патентну кооперацію від 19 черв. 1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001#Text
7. Еропкин М.И., Попов Л.Л. Административно-правовая охрана общественного порядка : монография. 1973. 328 с.
8. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
9. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 лип. 1967 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU67K05U?ed=1967_07_14
10. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квіт. 1891 р. *Юридичний вісник України*. 2002. № 43. С. 102.
11. Михайлюк Г. О. Модернізація законодавчого регулювання права інтелектуальної власності в контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 5. С. 62–67.
12. Ніщяка угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 черв. 1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066/print1356525398596531#Text
13. Остапенко О. І., Кісіль З. Р., Комаров М. В., Кісіль Р.-В. В. Адміністративне право : навч. посіб. К. : Алерта, 2009. 536 с.
14. Паризька конвенція про охорону промислової власності. від 20 берез. 1883 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text
15. Підпригора О.А. Захист права інтелектуальної власності потребує удосконалення. *Вісник Вищого арбітражного суду України*. 2000. № 1. С. 138–144.
16. Право інтелектуальної власності / за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. К., 2004. 624 с.
17. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 лип. 1996 р. № 236-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>
18. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
19. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/3689-12/ed20121205?lang=uk#Text>
20. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3688-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380/95-%D0%B2%D1%80#Text>
21. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21 квіт. 1993 р. № 3116-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text>
22. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 5 листоп. 1997 р. № 621/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text>
23. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16 черв. 1999 р. № 752-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>
24. Про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) : положення, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 10 серп. 1994 р. № 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/938-97-%D0%BF#Text>
25. Про ратифікацію договору про закони щодо товарних знаків : Закон України від 12 жовт. 1995 р. № 380-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380/95-%D0%B2%D1%80#Text>
26. Про створення Державного патентного відомства : постанова Кабінету Міністрів України від 27 січ. 1992 р. № 29. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/29-92-%D0%BF#Text>
27. Про утворення Міжвідомчого комітету з проблем захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності : постанова Кабінету Міністрів України від 16 лют. 2000 р. № 316. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2000-%D0%BF#Text>
28. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28 черв. 1989 р. *Юридичний вісник України*. 2002. № 46. С. 104.
29. Тіманюк В. М. Фармацевтична енциклопедія. К., 2010. 804 с.
30. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифікована 16 вересня 2014 року Верховною Радою України та Європейський парламентом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

References:

1. Androshchuk, H. A. Riabotiahova, L. Y. (2001). Patentnoe pravo: pravovaia okhrana yzobretenyi [Ryabotyagova L. I. Patent law: legal protection invented]. K. : MAUP.
2. Haazka uhoda pro mizhnarodnu reiestratsiiu promyslovykh zrazkiv vid 6 lystop. 1925 r. [The Hague Agreement on the International Registration of Industrial Designs dated November 6. 1925]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132#Text [in Ukrainian].
3. Holovkova, O. M. (2009). Administratyvna vidpovidalnist za porushennia prav na obiekt prava intelektualnoi vlasnosti [Administrative responsibility for violation of rights to the object of intellectual property rights]. *Extended abstract of candidate's thesis*. K. [in Ukrainian].
4. Dovhan, O. I. (2010). Sfera administrativnoi diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy yak obiekt zaprovadzhennia systemy upravlinnia yakistiu [The sphere of administrative activity of internal affairs bodies of Ukraine as an object of implementation of the quality management system]. *Forum prava – Law forum*, 4, 319–325. Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10doicuj.pdf> [in Ukrainian].
5. Dohovir pro patentne pravo vid 1 cherv. 2000 r. [Agreement on patent law dated June 1. 2000]. (2003). *Visnyk hospodarskoho sudochynstva – Herald of economic justice*, 1, 104. [in Ukrainian].
6. Dohovir pro patentnu kooperatsiiu vid 19 cherv. 1970 r. [Agreement on patent cooperation dated June 19. 1970]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001#Text [in Ukrainian].
7. Eropkyn, M. Y., Popov, L. L. (1973). Admystratyvno-pravovaia okhrana obshchestvennoho poriadka [Administrative and legal protection of public order].
8. Kolpakov, V. K., Kuzmenko, O. V. (2003). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]. K. : Yurinkom Inter [in Ukrainian].
9. Konventsiiia pro zasnovannia Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti vid 14 lyp. 1967 r. [The Convention on the Establishment of the World Intellectual Property Organization of July 14 1967]. Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/view/MU67K05U?ed=1967_07_14 [in Ukrainian].
10. Madrydska uhoda pro mizhnarodnu reiestratsiiu znakov vid 14 kvit. 1891 r. (2002). [Madrid Agreement on the International Registration of Marks of April 14 1891]. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy – Legal Bulletin of Ukraine*, 43, 102. [in Ukrainian].
11. Mykhailiuk, H. O. (2013). Modernizatsiia zakonodavchoho rehuliuвання prava intelektualnoi vlasnosti v konteksti Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS [Modernization of legislative regulation of intellectual property rights in the context of the Association Agreement between Ukraine and the EU]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy – Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 5, 62–67. [in Ukrainian].
12. Nitstska uhoda pro Mizhnarodnu klasyfikatsiiu tovariv i posluh dlia reiestratsii znakov vid 15 cherv. 1957 r. [The Nice Agreement on the International Classification of Goods and Services for the Registration of Marks dated June 15. 1957]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066/print1356525398596531#Text [in Ukrainian].
13. Ostapenko, O. I., Kisil, Z. R., Komarov, M. V., Kisil, R.-V. V. (2009). Administratyvne pravo [Administrative law]. K. : Alerta [in Ukrainian].
14. Paryzka konventsiiia pro okhoronu promyslovoi vlasnosti. vid 20 berez. 1883 r. [Paris Convention on the Protection of Industrial Property. from March 20 1883]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text [in Ukrainian].
15. Pidopryhora, O.A. (2000). Zakhyst prava intelektualnoi vlasnosti potrebuie udoskonalennia [the protection of intellectual property rights needs improvement]. *Visnyk Vyshchoho arbitrazhnoho sudu Ukrainy – Bulletin of the Supreme Arbitration Court of Ukraine*, 1, 138–144. [in Ukrainian].
16. Pidopryhory, O. A., Sviatotskoho, O. D. (red.). (2004). Pravo intelektualnoi vlasnosti [Intellectual property law]. K. [in Ukrainian].
17. Pro zakhyst vid nedobrosovisnoi konkurentsii : Zakon Ukrainy vid 7 lyp. 1996 r. № 236-VR [On protection against unfair competition: Law of Ukraine dated July 7 1996 No. 236-VR]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
18. Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli : Zakon Ukrainy vid 15 hrud. 1993 r. № 3687-XII [On protection of rights to inventions and utility models: Law of Ukraine dated December 15 1993 No. 3687-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> [in Ukrainian].
19. Pro okhoronu prav na znaky dlia tovariv i posluh : Zakon Ukrainy vid 15 hrud. 1993 r. № 3689-XII [On protection of rights to signs for goods and services: Law of Ukraine dated December 15 1993 No. 3689-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/3689-12/ed20121205?lang=uk#Text> [in Ukrainian].
20. Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky : Zakon Ukrainy vid 15 hrud. 1993 r. № 3688-XII [On protection of rights to industrial designs: Law of Ukraine dated December 15 1993 No. 3688-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
21. Pro okhoronu prav na sorty roslyn : Zakon Ukrainy vid 21 kvit. 1993 r. № 3116-KhII [On protection of rights to plant varieties: Law of Ukraine dated April 21 1993 No. 3116-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text> [in Ukrainian].
22. Pro okhoronu prav na topohrafiiu intehralnykh mikroskhem : Zakon Ukrainy vid 5 lystop. 1997 r. № 621/97-VR [On the protection of rights to the topography of integrated microcircuits: Law of Ukraine

dated November 5, 1997 No. 621/97-VR]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

23. Pro pravovu okhoronu heohrafichnykh zaznachen : Zakon Ukrainy vid 16 cherv. 1999 r. № 752-XIV [On legal protection of geographical indications: Law of Ukraine dated June 16 1999 No. 752-XIV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> [in Ukrainian].

24. Pro predstavnykiv u spravakh intelektualnoi vlasnosti (patentnykh povirenykh) : polozhennia, zatverdzhene Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 serp. 1994 r. № 545 [On intellectual property representatives (patent attorneys): the provision approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 10 1994 No. 545]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/938-97-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

25. Pro ratyfikatsiiu dohovoru pro zakony shchodo tovarnykh znakiv : Zakon Ukrainy vid 12 zhovt. 1995 r. № 380-VR [On the ratification of the agreement on laws regarding trademarks: Law of Ukraine dated October 12 1995 No. 380-BP]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

26. Pro stvorennia Derzhavnoho patentnoho vidomstva : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 sich. 1992 r. № 29 [On the establishment of the State Patent Office: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 27 1992 No. 29]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/29-92-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

27. Pro utvorennia Mizhvidomchoho komitetu z problem zakhystu prav na obiekty intelektualnoi vlasnosti : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 liut. 2000 r. № 316 [On the formation of the Interdepartmental Committee on the Protection of Rights to Intellectual Property Objects: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 16. No. 316 of 2000]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2000-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

28. Protokol do Madrydskoi uhody pro mizhnarodnu reiestratsiiu znakiv vid 28 cherv. 1989 r. [Protocol to the Madrid Agreement on the International Registration of Marks dated June 28. 1989]. (2002). *Yurydychnyi visnyk Ukrainy*, 46, 104. [in Ukrainian].

29. Timaniuk, V.M. (2010). *Farmatsevtychna entsyklopediia* [Pharmaceutical encyclopedia]. K. [in Ukrainian].

30. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: ratyfikovana 16 veresnia 2014 roku Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy ta Yevropeiskyi parlamentom [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand: ratified on September 16, 2014 by the Verkhovna Rada of Ukraine and the European Parliament]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].